

॥ तैत्तिरीय ब्राह्मणम् ॥

॥ सप्तमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे तृतीयाष्टके सप्तमः प्रपाठकः ॥

सर्वान् वा एषोऽग्नौ कामान्प्रवेशयति। योऽग्नीनन्वाधाय
व्रतमुपैति। स यदनिष्ट्वा प्रयायात्। अकामप्रीता एनं कामा-
नानुप्रयायुः। अतेजा अवीर्यः स्यात्। स जुहुयात्। तुभ्यं ता
अङ्गिरस्तम। विश्वाः सुक्षितयः पृथक्। अग्ने कामाय येमिर इति।
कामानेवास्मिन्दधाति॥१॥

कामप्रीता एनं कामा अनु प्रयान्ति। तेजस्वी वीर्यावान्भवति।
सन्ततिर्वा एषा यज्ञस्य। योऽग्नीनन्वाधाय व्रतमुपैति। स यदुद्धायति।
विच्छित्तिरेवास्य सा। तं प्राश्नमुद्धृत्य। मनसोपतिष्ठेत्। मनो वै
प्रजापतिः। प्राजापत्यो यज्ञः॥२॥

मनसैव यज्ञः सन्तनोति। भूरित्याह। भूतो वै प्रजा-
पतिः। भूतिमेवोपैति। वि वा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्ध्यते।
यस्याऽऽहिताग्नेरग्निरपुक्षायति। यावच्छम्यया प्रविध्यैत्। यदि
तावदपुक्षायैत्। तं सम्भरेत्। इदं त एकं पर उ त एकम्॥३॥

तृतीयेन ज्योतिषा संविशस्व। संवेशनस्तनुवै चारुरेधि। प्रिये

देवानां परमे जनित्र इति। ब्रह्मणैवैनं सम्भरति। सैव ततः प्रायश्चित्तिः। यदि परस्तरामपक्षायैत्। अनुप्रयायावस्येत्। सो एव ततः प्रायश्चित्तिः। ओषधीर्वा एतस्य पशून्पयः प्रविशति। यस्य हविषे वृथा अपाकृता धरन्ति॥४॥

तान् यदुह्यात्। यातयाम्ना हविषा यजेत। यत्र दुह्यात्। यज्ञपरुरन्तरियात्। वायुव्यां यवागूं निर्वपेत्। वायुर्वै पयंसः प्रदापयिता। स एवास्मै पयः प्रदापयति। पयो वा ओषधयः। पयः पयः। पयसैवास्मै पयोऽव रुन्धे॥५॥

अथोत्तरस्मै हविषे वृथ्सानपाकुर्यात्। सैव ततः प्रायश्चित्तिः। अन्यतरान् वा एष देवान्भागधेयेन व्यर्धयति। ये यजमानस्य सायं गृहमा गच्छन्ति। यस्य सायं दुग्धं हविरार्तिमाच्छति। इन्द्राय व्रीहीन्निरुप्योप वसेत्। पयो वा ओषधयः। पय एवाऽऽरभ्य गृहीत्वोप वसति। यत्प्रातः स्यात्। तच्छृतं कुर्यात्॥६॥

अथेतर ऐन्द्रः पुरोडाशः स्यात्। इन्द्रिये एवास्मै समीचीं दधाति। पयो वा ओषधयः। पयः पयः। पयसैवास्मै पयोऽव रुन्धे। अथोत्तरस्मै हविषे वृथ्सानपाकुर्यात्। सैव ततः प्रायश्चित्तिः। उभयान् वा एष देवान्भागधेयेन व्यर्धयति। ये यजमानस्य सायं च प्रातश्च गृहमा गच्छन्ति। यस्योभयं हविरार्तिमाच्छति॥७॥

ऐन्द्रं पञ्चशरावमोदनं निर्वपेत्। अग्निं देवतानां प्रथमं यजेत्।

अ॒ग्निमु॑खा ए॒व दे॒वताः॑ प्रीणाति। अ॒ग्निं वा अ॒न्व॒न्या दे॒वताः॑।
 इन्द्र॑म॒न्व॒न्याः। ता ए॒वोभ॑र्याः प्रीणाति। प॒यो वा ओष॑धयः।
 प॒यः प॒यः। प॒यसै॒वास्मै॑ प॒योऽव॑ रुन्धे। अथोत्त॑रस्मै ह॒विषै॑
 व॒त्स॒ान॒पाकु॑र्यात्॥८॥

सैव ततः प्रायश्चित्तिः। अ॒र्धो वा ए॒तस्य॑ य॒ज्ञस्य॑ मीयते। यस्य
 व्र॒त्येऽह॒न्य॒त्य॒नाल॑म्भुका भव॑न्ति। ताम॑प॒रु॒ध्यं य॑जेत। सर्वेणै॒व य॒ज्ञेन॑
 यजते। तामि॒द्वोप॑ ह्वयेत। अमू॒हम॑स्मि। सा त्वम्। द्यौर॒हम्। पृथि॑वी
 त्वम्। सामा॒हम्। ऋ॒त्नम्। तावेहि॑ सम्भ॑वाव। स॒ह रेता॑ दधाव॒है।
 पु॒२से पु॒त्राय॑ वेत्त॑वै। रा॒य॒स्पोषा॑य सु॒प्रजा॑स्त्वाय॑ सु॒वीर्या॑येति। अ॒र्ध
 ए॒वैना॒मुप॑ ह्वयेत। सैव ततः प्रायश्चित्तिः॥९॥

दधाति यज्ञ उत एकन्धयन्ति रुन्धे कुर्यादार्च्छत्यपाकुर्यात्पृथिवी त्वमद्यौ च (सर्वान् वि वै यदि
 परस्तरामोषधीरन्यतरानुभयान्धो वै॥)॥

[१]

यद्विष॑ण्णेन जुहुयात्। अ॒प्र॒जा अ॒प॒शुर्य॑ज॒मानः॑ स्यात्।
 यदना॑यतने नि॒नये॑त्। अ॒ना॒य॒तनः॑ स्यात्। प्रा॒जाप॒त्यय॑र्चा
 व॒ल्मीक॑व॒पाया॒मव॑ नयेत्। प्रा॒जाप॒त्यो वै व॒ल्मीकः॑। य॒ज्ञः
 प्र॒जाप॑तिः। प्र॒जाप॑तावे॒व य॒ज्ञं प्र॑तिष्ठापयति। भूरि॒त्याह॑। भूतो॑ वै
 प्र॒जाप॑तिः॥१०॥

भूति॑मे॒वोपै॑ति। तत्कृ॒त्वा। अ॒न्यां दु॒ग्ध्वा पुन॑र॒होत॒व्यम्॑।
 सैव ततः प्रायश्चित्तिः। यत्की॒टाव॑प॒न्नेन॑ जुहुयात्। अ॒प्र॒जा
 अ॒प॒शुर्य॑ज॒मानः॑ स्यात्। यदना॑यतने नि॒नये॑त्। अ॒ना॒य॒तनः॑

स्यात्। मध्यमेन पर्णेन द्यावापृथिव्ययर्चाऽन्तः परिधि निनयेत्।
द्यावापृथिव्योरेवैनत्प्रतिष्ठापयति॥११॥

तत्कृत्वा। अन्यां दुग्ध्वा पुनर्होतव्यम्। सैव ततः
प्रायश्चित्तिः। यदववृष्टेन जुहुयात्। अपरूपमस्याऽऽत्मञ्जायेत।
किलासो वास्यादर्शसो वा। यत्प्रत्येयात्। यज्ञं विच्छिन्द्यात्। स
जुहुयात्। मित्रो जनान्कल्पयति प्रजानन्॥१२॥

मित्रो दाधार पृथिवीमुत द्याम्। मित्रः कृष्टीरनिमिषाऽभि
चष्टे। सत्याय हव्यं घृतवञ्जुहोतेति। मित्रेणैवैनत्कल्पयति।
तत्कृत्वा। अन्यां दुग्ध्वा पुनर्होतव्यम्। सैव ततः प्रायश्चित्तिः।
यत्पूर्वस्यामाहुत्या९ हुतायामुत्तराऽऽहुतिः स्कन्देत्। द्विपाद्भिः
पशुभिर्यजमानो व्यृध्येत। यदुत्तरयाऽभि जुहुयात्॥१३॥

चतुष्पाद्भिः पशुभिर्यजमानो व्यृध्येत। यत्र वेत्थं वनस्पते
देवानां गुह्या नामानि। तत्र हव्यानि गामयेति वानस्पत्ययर्चा
समिधमाधाय। तूष्णीमेव पुनर्जुहुयात्। वनस्पतिनैव यज्ञस्यार्ता
चानार्ता चाऽऽहुती वि दाधारा। तत्कृत्वा। अन्यां दुग्ध्वा
पुनर्होतव्यम्। सैव ततः प्रायश्चित्तिः। यत्पुरा प्रयाजेभ्यः प्राङ्ङारः
स्कन्देत्। अध्वर्यवे च यजमानाय चाकं स्यात्॥१४॥

यदक्षिणा। ब्रह्मणे च यजमानाय चाकं स्यात्। यत्प्रत्यक्।
होत्रे च पत्नियै च यजमानाय चाकं स्यात्। यदुदङ्। अग्नीधे

च पशुभ्यश्च यजमानाय चाकं स्यात्। यदभिजुहुयात्। रुद्रोऽस्य
पशून्धातुकः स्यात्। यन्नाभिजुहुयात्। अशान्तः प्रहियेत॥१५॥

सुवस्य बुध्रेनाभिनिदध्यात्। मा तमो मा यज्ञस्तमन्मा
यजमानस्तमत्। नमस्ते अस्त्वायते। नमो रुद्र परायते। नमो
यत्र निषीदसि। अमुं मा हिंसीरमुं मा हिंसीरिति येन
स्कन्देत्। तं प्रहरेत्। सहस्रशृङ्गो वृषभो जातवेदाः। स्तोमपृष्ठो
घृतवान्त्सुप्रतीकः। मा नो हासीन्मेत्थितो नेत्त्वा जहाम। गोपोषं
नो वीरपोषं च यच्छेति। ब्रह्मणैवेनं प्र हरति। सैव ततः
प्रायश्चित्तिः॥१६॥

वै प्रजापतिः स्थापयति प्रजानन्नाभि जुहुयात्थ्याद्वियेत जहाम त्रीणि च (यद्विष्यण्णेन प्राजापत्यया यत्कीटा
मध्यमेन यदववृष्टेन यत्पूर्वस्यां यत्पुरा प्रयाजेभ्यः प्राङ्ङागो यदक्षिणा यत्प्रत्यग्यदुदङ्॥)॥—[२]

वि वा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्ध्यते। यस्याऽऽहिताग्नेरग्निर्मथ्य-
मानो न जायते। यत्रान्यं पश्येत्। तत आहृत्य होतव्यम्।
अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति। यद्यन्यत्र विन्देत्। अजायां
होतव्यम्। आग्नेयी वा एषा। यदजा। अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं
भवति॥१७॥

अजस्य तु नाश्नीयात्। यदजस्याश्नीयात्। यामेवाग्नावाहुतिं
जुहुयात्। तामद्यात्। तस्मादजस्य नाशयम्। यद्यजान्न विन्देत्।
ब्राह्मणस्य दक्षिणे हस्ते होतव्यम्। एष वा अग्निर्वैश्वानरः।
यद्ब्राह्मणः। अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति॥१८॥

ब्राह्मणं तु वसत्यै नापं रुन्ध्यात्। यद्ब्राह्मणं वसत्या
अपरुन्ध्यात्। यस्मिन्नेवाग्नावाहुतिं जुहुयात्। तं भागधेयेन
व्यर्धयेत्। तस्माद्ब्राह्मणो वसत्यै नापरुध्यः। यदि ब्राह्मणं
न विन्देत्। दर्भस्तम्बे होतव्यम्। अग्निवान् वै दर्भस्तम्बः।
अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति। दर्भास्तु नाध्यासीत्॥१९॥

यद्दर्भानध्यासीत्। यामेवाग्नावाहुतिं जुहुयात्। तामध्यासीत्।
तस्माद्दर्भा नाध्यासितव्याः। यदि दर्भान्न विन्देत्। अप्सु होतव्यम्।
आपो वै सर्वा देवताः। देवतास्वेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति।
आपस्तु न परिचक्षीत्। यदापः परिचक्षीत्॥२०॥

यामेवापस्वाहुतिं जुहुयात्। तां परिचक्षीत्। तस्मादापो न
परिचक्ष्याः। मेध्या च वा एतस्यामेध्या च तनुवौ सः सृज्येते।
यस्याऽऽहिताग्नेरन्यैरग्निभिर्ग्रयः सः सृज्यन्ते। अग्नये विविचये
पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्। मेध्या चैवास्यामेध्यां च तनुवौ
व्यावर्तयति। अग्नये व्रतपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्।
अग्निमेव व्रतपतिः स्वेन भागधेयेनोप धावति। स एवैनं व्रतमा
लम्भयति॥२१॥

गर्भः स्रवन्तमगदमकः। अग्निरिन्द्रस्त्वष्टा बृहस्पतिः।
पृथिव्यामव चुश्नोतैतत्। नाभिप्राप्नोति निर्ऋतिं पराचैः। रेतो
वा एतद्वाजिनमाहिताग्नेः। यदग्निहोत्रम्। तद्यत्सर्वैत्। रेतो-

ऽस्य वाजिनं॑ स्रवेत्। गर्भं॑ स्रवन्तमगदमकरित्याह। रेतं
एवास्मिन्वाजिनं दधाति॥२२॥

अग्निरित्याह। अग्निर्वै रेतोधाः। रेतं एव तद्वधाति। इन्द्र
इत्याह। इन्द्रियमेवास्मिन्दधाति। त्वष्टेत्याह। त्वष्टा वै पशूनां
मिथुनानां॑ रूपकृत्। रूपमेव पशुषु दधाति। बृहस्पतिरित्याह।
ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिः। ब्रह्मणैवास्मै प्रजाः प्र जनयति।
पृथिव्यामव चुश्चोतैतदित्याह। अस्यामेवैनत्प्रतिष्ठापयति।
नाभिप्राप्नोति निर्ऋतिं पराचैरित्याह। रक्षसामपहत्यै॥२३॥

अजाऽग्रावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति भवत्यासीत परिचक्षीत लम्भयति दधाति देवानां बृहस्पतिः पञ्च च
(वि वै यद्यन्यमजायां ब्राह्मणस्य दर्भस्तम्बैऽप्सु होतव्यम्॥)॥ [३]

याः पुरस्तात्प्रस्रवन्ति। उपरिष्ठात्सर्वतश्च याः। तार्भी
रश्मिपवित्राभिः। श्रद्धां यज्ञमा रभे। देवा गातुविदः। गातुं यज्ञाय
विन्दत। मनसस्पतिना देवेन। वाताद्यज्ञः प्र युज्यताम्। तृतीयस्यै
दिवः। गायत्रिया सोम आभृतः॥२४॥

सोमपीथाय सन्नयितुम्। वक्त्रमन्तरमा ददे। आपो देवीः
शुद्धाः स्था। इमा पात्राणि शुन्धत। उपातङ्काय देवानाम्।
पर्णवल्कमुत शुन्धत। पयो गृहेषु पयो अग्नियासु। पयो वत्सेषु
पय इन्द्राय हविषे धियस्व। गायत्री पर्णवल्केन। पयः सोमं
करोत्विमम्॥२५॥

अग्निं गृह्णामि सुरथं यो मयोभूः। य उद्यन्तमारोहति सूर्यमहे॥

आदित्यं ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमम्। श्वो यज्ञाय रमतां देवताभ्यः।
 वसून्नुद्रानादित्यान्। इन्द्रेण सह देवताः। ताः पूर्वः परिं गृह्णामि। स्व
 आयतने मनीषया। इमामूर्जं पञ्चदशीं ये प्रविष्टाः। तान्देवान्परिं
 गृह्णामि पूर्वः॥२६॥

अग्निर्हव्यवाडिह ताना वहतु। पौर्णमासं हविरिदमेषां
 मयि। आमावास्यं हविरिदमेषां मयि। अन्तराऽग्नी पशवः।
 देवसंसदमा गमन्। तान्पूर्वः परिं गृह्णामि। स्व आयतने
 मनीषया। इह प्रजा विश्वरूपा रमन्ताम्। अग्निं गृहपतिमभि
 संवसानाः। ताः पूर्वः परिं गृह्णामि॥२७॥

स्व आयतने मनीषया। इह पशवो विश्वरूपा रमन्ताम्।
 अग्निं गृहपतिमभि संवसानाः। तान्पूर्वः परिं गृह्णामि। स्व आयतने
 मनीषया। अयं पितृणामग्निः। अवाङ्मुखा पितृभ्य आ। तं पूर्वः परिं
 गृह्णामि। अविषन्नः पितुं करत्। अजस्रं त्वां संभापालाः॥२८॥

विजयभागं समिन्धताम्। अग्रे दीदाय मे सभ्य। विजित्यै
 शरदः शतम्। अन्नमावसथीयम्। अभि हराणि शरदः शतम्।
 आवसथे श्रियं मन्त्रम्। अहिर्बुध्नियो नि यच्छतु। इदमहमग्नि-
 ज्येष्ठेभ्यः। वसुभ्यो यज्ञं प्रब्रवीमि। इदमहमिन्द्रज्येष्ठेभ्यः॥२९॥

रुद्रेभ्यो यज्ञं प्र ब्रवीमि। इदमहं वरुणज्येष्ठेभ्यः। आदित्येभ्यो
 यज्ञं प्र ब्रवीमि। पयस्वतीरोषधयः। पयस्वद्वीरुधां पयः। अपां

पर्यसो॒ यत्पर्यः॑। तेन॒ मामिन्द्र॑ स॒ संज॑। अग्ने॑ व्रतपते व्रतं
चरिष्यामि। तच्छ॑केयं तन्मे राध्यताम्। वायो॑ व्रतपत॒ आदित्य॑
व्रतपते॥ ३० ॥

व्रतानां॑ व्रतपते व्रतं चरिष्यामि। तच्छ॑केयं तन्मे
राध्यताम्। इमां प्राची॑मुदीचीम्। इष॑मूर्जम॒भि स॒स्कृता॑म्।
ब॒हुप॑र्णामशुष्काग्राम्। हरा॑मि पशुपाम॒हम्। यत्कृ॑ष्णो रू॒पं कृ॑त्वा।
प्रावि॑शस्त्वं वन॒स्पतीन्। तत्स्त्वामै॑कवि॒ंशति॑धा। सम्भ॑रामि
सुस॒म्भृता॑॥ ३१ ॥

त्रीन्य॑रिधी॒ऽस्ति॒स्रः स॒मिधः॑। य॒ज्ञायु॑रनुसञ्चरान्। उप॒वेपं मे॑क्ष्णं
धृष्टि॑म्। सं भ॑रामि सुस॒म्भृता॑। या जा॒ता ओष॑धयः। दे॒वेभ्य॑स्त्रियु॒गं
पु॒रा। तासां॑ पर्व राध्यासम्। प॒रिस्त्र॑रमा॒हरन्। अ॒पां मे॒ध्यं य॒ज्ञिय॑म्।
सदे॒व॑ २ शि॒वम॑स्तु मे॥ ३२ ॥

आ॒च्छे॒त्ता वो॒ मा रि॑षम्। जीवा॑नि श॒रदः॑ श॒तम्। अप॑रिमितानां
परि॑मिताः। सन्न॑ह्ये सुकृ॒ताय॒ कम्। ए॒नो मा॒ निगा॑ङ्क॒तम॑च्च॒नाह॑म्।
पुन॑रु॒त्थाय॑ बहुला भवन्तु। स॒कृदा॑च्छि॒न्नं ब॒रुहि॑रूणा॒मृदु॑। स्यो॒नं
पि॒तृभ्य॑स्त्वा भ॒राम्य॑हम्। अ॒स्मिन्त्सी॑दन्तु मे पि॒तरः॑ सो॒म्याः।
पि॒ताम॒हाः प्र॑पितामहाश्चानु॒गैः स॒ह॥ ३३ ॥

त्रि॒वृत्प॑ला॒शे दर्भः॑। इया॑न्प्रादेशसं॒मितः॑। य॒ज्ञे प॒वित्रं॑
पोत॑तमम्। पयो॑ ह॒व्यं क॑रोतु मे। इ॒मौ प्रा॑णापा॒नौ। य॒ज्ञस्याङ्गा॑नि

सर्वशः। आप्याययन्तौ सञ्चरताम्। पवित्रे हव्यशोधने। पवित्रे स्थो
वैष्णवी। वायुर्वा मनसा पुनातु॥३४॥

अयं प्राणश्चापानश्च। यजमानमपि गच्छताम्। यज्ञे ह्यभूतां
पोतारौ। पवित्रे हव्यशोधने। त्वया वेदिं विविदुः पृथिवीम्। त्वया
यज्ञो जायते विश्वदानिः। अच्छिद्रं यज्ञमन्वेषि विद्वान्। त्वया
होता सन्तनोत्यर्धमासान्। त्रयस्त्रिंशोऽसि तन्तूनाम्। पवित्रेण
सहागहि॥३५॥

शिवेयं रज्जुरभिधानी। अघ्नियामुप सेवताम्। अप्रस्रं साय
यज्ञस्य। उखे उपदधाम्यहम्। पशुभिः सन्नीतं बिभृताम्। इन्द्राय
शृतं दधि। उपवेषोऽसि यज्ञाय। त्वां परिवेषमधारयन्। इन्द्राय
हविः कृण्वन्तः। शिवः शग्मो भवासि नः॥३६॥

अमृन्मयन्देवपात्रम्। यज्ञस्याऽऽयुषि प्र युज्यताम्। तिरः
पवित्रमतिनीताः। आपो धारय मातिगुः। देवेन सवित्रोत्पूताः।
वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः। गां दौहपवित्रे रज्जुम्। सर्वा पात्राणि
शुन्धत। एता आ चरन्ति मधुमद्गुहानाः। प्रजावतीर्यशसो
विश्वरूपाः॥३७॥

बह्वीर्भवन्तीरुपजायमानाः। इह व इन्द्रो रमयतु गावः। पूषा
स्थ। अयक्ष्मा वः प्रजया सः सृजामि। रायस्पोषेण बहुलाभवन्तीः।
ऊर्जं पयः पिन्वमाना घृतं च। जीवो जीवन्तीरुपवः सदेयम्।
द्यौश्चेमं यज्ञं पृथिवी च सन्दुहाताम्। धाता सोमैः सह वातेन

वा॒युः। यज॑मानाय॒ द्रवि॑णं दधातु॥ ३८ ॥

उ॒थ्सं॑ दु॒हन्ति॑ क॒लशं॑ चतु॑र्बिलम्। इडां॑ दे॒वीं मधु॑मती॒ः
सुव॑र्विदम्। तदिन्द्रा॒ग्नी जि॑न्वत॒ः सूनृ॑तावत्। तद्यज॑मानममृत॒त्वे
द॑धातु। काम॑धुक्षः प्र णो॑ ब्रूहि। इन्द्रा॒य ह॒विरिन्द्रि॑यम्। अ॒मूं
यस्या॑ दे॒वाना॑म्। म॒नुष्या॑णां पयो॑ हितम्। बहु॑ दुग्धीन्द्रा॒य दे॒वेभ्यः॑।
ह॒व्यमा॑ प्यायतां पुनः॑॥ ३९ ॥

व॒थ्सेभ्यो॑ मनु॒ष्येभ्यः॑। पुन॑र्दोहाय कल्पताम्। य॒ज्ञस्य॑ सन्त॑ति-
रसि। य॒ज्ञस्य॑ त्वा सन्त॑तिमनु सन्त॑नोमि। अद॑स्तमसि विष्ण॑वे त्वा।
य॒ज्ञायापि॑ दधाम्य॒हम्। अ॒द्विररि॑क्तेन पात्रेण। याः पू॒ताः प॑रि॒शेर॑ते।
अ॒यं प॒यः सोम॑ कृत्वा। स्वां योनि॑मपि गच्छतु॥ ४० ॥

प॒र्णव॑ल्कः प॒वित्र॑म्। सौ॒म्यः सोमा॑द्धि निर्मि॑तः। इ॒मौ पु॒र्णं
च॑ दु॒र्भं च॑। दे॒वाना॑ः ह॒व्यशो॑धनौ। प्रा॒तर्वे॑षाय गोपाय। विष्णो॑
ह॒व्यः हि रक्षो॑सि। उ॒भाव॑ग्नी उ॑पस्तृण॒ते। दे॒वता॑ उप॑वसन्तु मे।
अ॒हं ग्रा॒म्यानु॑प॑ वसामि। मह्यं गोप॑तये प॒शून्॥ ४१ ॥

आमृत इमं गृह्णामि पूर्वस्ताः पूर्वं परिगृह्णामि सभापाला इन्द्रज्येष्ठेभ्य आदित्य व्रतपते सुसम्भृतां मे सह पुनातु गहि नो विश्वरूपा दधातु पुनर्गच्छतु पशून् (याः पुरस्तादिमामूर्जमिह प्रजा इह पशवोऽयं पितृणामग्निः।)॥

[४]

दे॒वा दे॒वेषु॑ परा॑क्रमध्वम्। प्रथ॑मा द्वितीये॑षु। द्विती॑यास्तृतीये॑षु।
त्रिरे॑कादशा इ॒ह मा॑ऽवत। इ॒दः श॑केयं यदि॑दं क॒रोमि॑। आ॒त्मा
क॑रोत्वा॒त्मने॑। इ॒दं क॑रिष्ये भेष॒जम्। इ॒दं मे॑ विश्वभेष॒जा। अ॒श्विना॒

प्रावतं युवम्। इदमहं सेनाया अभीत्वयै॥४२॥

मुखमपोहामि। सूर्य ज्योतिर्वि भाहि। महत इन्द्रियाय। आप्यायतां घृतयोनिः। अग्निर्हव्याऽनु मन्यताम्। खमङ्ख त्वचमङ्ख। सुरूपं त्वा वसुविदम्। पशूनां तेजसा। अग्नये जुष्टमभि धारयामि। स्योनं ते सदनं करोमि॥४३॥

घृतस्य धारया सुशेवं कल्पयामि। तस्मिन्त्सीदामृते प्रति तिष्ठ। व्रीहीणां मेध सुमनस्यमानः। आर्द्रः प्रथस्रुर्भुवनस्य गोपाः। शृत उथ्साति जनिता मतीनाम्। यस्त आत्मा पशुषु प्रविष्टः। देवानां विष्ठामनु यो वितस्थे। आत्मन्वान्त्सोम घृतवान् हि भूत्वा। देवानाच्छु सुर्वविन्द यजमानाय मह्यम्। इरा भूतिः पृथिव्यै रसो मोत्क्रमीत्॥४४॥

देवाः पितरः पितरो देवाः। योऽहमस्मि स सन् यजे। यस्यास्मि न तमन्तरेमि। स्वं म इष्टं स्वं दत्तम्। स्वं पूर्तं स्वं श्रान्तम्। स्वं हुतम्। तस्य मेऽग्निरुपद्रष्टा। वायुरुपश्रोता। आदित्योऽनुख्याता। द्यौः पिता॥४५॥

पृथिवी माता। प्रजापतिर्बन्धुः। य एवास्मि स सन् यजे। मा भर्मा संविक्ष्मा मा त्वा हिंसिषम्। मा ते तेजोऽपं क्रमीत्। भरतमुद्धरेमनुषिञ्च। अवदानानि ते प्रत्यवेदास्यामि। नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीः। यदवदानानि तेऽवघ्नन्।

विलो॒माका॑र्षमा॒त्मनः॑ ॥ ४६ ॥

आज्ये॑न॒ प्रत्ये॑नज्येनत्। तत् आ॒ प्या॑यतां पुनः॑। अज्या॑यो
यवमा॒त्रात्। आ॒व्या॒धात्कृ॑त्यतामिदम्। मा रू॒रुपा॑म॒ यज्ञ॑स्य। शुद्धं
स्वि॑ष्टमिदं ह॒विः। मनु॑ना दृष्टां घृ॒तप॑दीम्। मि॒त्रावरु॑णसमीरिताम्।
दक्षि॑णा॒र्धादसं॑म्भिन्दन्। अव॑द्याम्येक॒तोमु॑खाम् ॥ ४७ ॥

इडे॑ भा॒गं जु॑षस्व नः। जिन्व॒ गा जि॑न्वा॒र्वतः। तस्या॑स्ते
भक्षि॑वाणः स्याम। सर्वा॑त्मा॒नः सर्वा॑गणाः। ब्र॒ध्न पि॑न्वस्व। दद॑तो
मे॒ मा क्षा॑यि। कुर्व॑तो मे॒ मोप॑दसत्। दि॒शां क्लृ॑तिरसि। दि॒शो मे
कल्प॑न्ताम्। कल्प॑न्तां मे॒ दिशः॑ ॥ ४८ ॥

दैवी॑श्च॒ मानु॑षीश्च। अ॒होरा॒त्रे मे॑ कल्पेताम्। अ॒र्धमा॑सा मे॑
कल्प॑न्ताम्। मासा॑ मे कल्प॑न्ताम्। ऋ॒तवो॑ मे कल्प॑न्ताम्। सं॒वत्स॑रो
मे॑ कल्प॑ताम्। क्लृ॑तिरसि॒ कल्प॑तां मे। आशा॑नां त्वाऽऽशा॒पाले॑भ्यः।
च॒तुर्भ्यो॑ अ॒मृतै॑भ्यः। इ॒दं भू॒तस्या॑ध्यक्षेभ्यः ॥ ४९ ॥

वि॒धेम॑ ह॒विषा॑ व॒यम्। भज॑तां भा॒गी भा॒गम्। मा भा॒गो-
ऽभ॑क्त। निर॑भागं भ॒जामः॑। अ॒पस्वि॑न्व। ओष॑धीर्जिन्व। द्वि॒पात्पा॑हि।
चतु॑ष्पादव। दि॒वो वृ॑ष्टिमे॒रय॑। ब्रा॒ह्मणा॑नामिदं ह॒विः ॥ ५० ॥

सो॒म्याना॑ं सोम॒पीथि॑नाम्। निर्भ॑क्तो ब्रा॒ह्मणः॑। नेहा
ब्रा॒ह्मण॑स्यास्ति। सम॑ङ्कां ब॒र्हिर्ह॒विषा॑ घृ॒तेन॑। समा॑दित्यैर्वसु॒भिः
सं म॒रुद्भिः॑। समि॒न्द्रेण॑ वि॒श्वेभि॑र्दे॒वेभि॑रङ्गाम्। दि॒व्यं नभो॑ गच्छतु

यथ्स्वाहा॥ इन्द्राणीवाविधवा भूयासम्। अदितिरेव सुपुत्रा।
अस्थूरि त्वा गार्हपत्य॥५१॥

उपनिषदे सुप्रजास्त्वायं। सं पत्नी पत्यां सुकृतेन गच्छताम्।
यज्ञस्य युक्तौ धुर्यावभूताम्। सञ्जानानौ विजहतामरातीः। दिवि
ज्योतिरजरमा रभेताम्। दशते तनुवो यज्ञ यज्ञियाः। ताः प्रीणातु
यजमानो घृतेन। नारिष्ठयोः प्रशिषमीडमानः। देवानां दैव्येऽपि
यजमानोऽमृतोऽभूत्। यं वा देवा अकल्पयन्॥५२॥

ऊर्जो भागं शतक्रतू। एतद्वा तेन प्रीणानि। तेन
तृप्यतमहहौ। अहं देवानां सुकृतामस्मि लोके। ममेदमिष्टं न
मिथुर्भवाति। अहं नारिष्ठावनुं यजामि विद्वान्। यदाभ्यामिन्द्रो
अदधाद्वागधेयम्। अदारसृद्धवत देवसोम। अस्मिन् यज्ञे मरुतो
मृडता नः। मा नो विददभिभामो अशस्तिः॥५३॥

मा नो विदद्वृजना द्वेष्या या। ऋषभं वाजिनं वयम्। पूर्णमासं
यजामहे। स नो दोहतां सुवीर्यम्। रायस्पोषं सहस्रिणम्।
प्राणाय सुराधंसे। पूर्णमासाय स्वाहा॥ अमावास्यां सुभगां
सुशेवां। धेनुरिव भूय आप्यायमाना। सा नो दोहतां सुवीर्यम्।
रायस्पोषं सहस्रिणम्। अपानाय सुराधंसे। अमावास्यायै
स्वाहा॥ अभि स्तृणीहि परि धेहि वेदिम्। जामिं मा हिंसीरमुया
शयाना। होतृषदना हरिताः सुवर्णाः। निष्का इमे यजमानस्य

ब्रध्ने॥५४॥

अभीत्वैँ करोमि क्रमीत्पिताऽऽत्मनं एकतो मुखां मे दिशोऽध्यक्षेभ्यो हविर्गार्हपत्या कल्पयन्नशस्तिः सा नो दोहता९ सुवीर्यं सप्त च॥ [५]

परिस्तृणीत परिधत्ताग्निम्। परिहितोऽग्निर्यजमानं भुनक्तु।
अपा९ रस ओषधीना९ सुवर्णः। निष्का इमे यजमानस्य सन्तु
कामदुघाः। अमुत्रामुष्मिल्लोके। भूपते भुवनपते। महतो भूतस्य
पते। ब्रह्माणं त्वा वृणीमहे। अहं भूपतिरहं भुवनपतिः। अहं महतो
भूतस्य पतिः॥५५॥

देवेन सवित्रा प्रसूत आर्त्विज्यं करिष्यामि। देवं सवितरेतं
त्वा वृणते। बृहस्पतिं दैव्यं ब्रह्माणम्। तदहं मनसे प्र ब्रवीमि। मनो
गायत्रियै। गायत्री त्रिष्टुभै। त्रिष्टुजगत्यै। जगत्यनुष्टुभै। अनुष्टुक्पङ्क्त्यै।
पङ्क्तिः प्रजापतये॥५६॥

प्रजापतिर्विश्वेभ्यो देवेभ्यः। विश्वे देवा बृहस्पतये।
बृहस्पतिर्ब्रह्मणे। ब्रह्म भूर्भुवः सुवः। बृहस्पतिर्देवानां ब्रह्मा। अहं
मनुष्याणाम्। बृहस्पते यज्ञं गोपाय। इदं तस्मै हर्म्यं करोमि। यो
वो देवाश्चरति ब्रह्मचर्यम्। मेधावी दिक्षु मनसा तपस्वी॥५७॥

अन्तर्दूतश्चरति मानुषीषु। चतुः शिखण्डा युवतिः सुपेशाः।
घृतप्रतीका भुवनस्य मध्ये। मर्मज्यमाना महते सौभगाय। मह्यं
धुक्ष्व यजमानाय कामान्। भूमिर्भूत्वा महिमानं पुपोष। ततो देवी

वर्धयते॑ पया॑सि। य॒ज्ञियां॑ य॒ज्ञं वि च॒ यन्ति॒ शं च॑। ओष॑धी॒रापं॑
इ॒ह श॑क्र॒रीश्व॑। यो मा॑ हृ॒दा मन॑सा॒ यश्च॑ वा॒चा॥५८॥

यो ब्र॒ह्म॑णा॒ कर्म॑णा॒ द्वेष्टि॑ दे॒वाः। यः श्रु॑तेन॒ हृद॑येनेष्ण॒ता
च॑। तस्यै॑न्द्र॒ वज्रे॑ण॒ शिर॑श्छि॒नन्नि॑। ऊ॒र्णामृ॑दु प्रथ॑मान॒ऽस्यो॑नम्।
दे॒वेभ्यो॑ जुष्ट॒ऽसद॑नाय ब॒र्हिः। सु॒वर्गे॑ लो॒के यज॑मान॒ऽहि
धे॒हि। मां नाक॑स्य पृ॒ष्ठे पर॑मे व्यो॑मन्। चतुः॑ शिखण्डा यु॒वतिः॑
सु॒पेशाः॑। घृ॒तप्र॑तीका व॒युना॑नि वस्ते। साऽऽस्ती॑र्यमा॑णा मह॒ते
सौ॒भगा॑य॥५९॥

सा मे॑ धु॒क्ष्व॒ यज॑मानाय॒ कामा॑न्। शि॒वा च॑ मे श॒ग्मा चै॑धि।
स्यो॒ना च॑ मे सु॒षदा॑ चैधि। ऊ॒र्ज॑स्वती च मे॒ पय॑स्वती चैधि। इष॑मूर्जं
मे पि॒न्वस्व॑। ब्र॒ह्म तेजो॑ मे पि॒न्वस्व॑। क्ष॒त्रमोजो॑ मे पि॒न्वस्व॑।
वि॒शं पु॑ष्टिं मे पि॒न्वस्व॑। आ॒युर॒न्नाद्यं॑ मे पि॒न्वस्व॑। प्र॒जां प॒शून्मे॑
पि॒न्वस्व॑॥६०॥

अ॒स्मिन् य॒ज्ञ उ॒प भू॑य इ॒न्नु मे॑। अवि॑क्षोभाय परि॒धीं द॑धामि।
ध॒र्ता ध॒रुणो॑ धरी॑यान्। अ॒ग्निर्द्वे॒षा॑सि निरि॒तो नु॑दातै। वि॒च्छि॒नन्नि॑
वि॒धृती॑भ्या॒ऽस॒पत्नान्॑। जा॒तान्भ्रात॑व्यान्॒ ये च॑ जनि॒ष्यमा॑णाः। वि॒शो
य॒न्त्राभ्यां॑ वि॒धमा॑म्येनान्। अ॒ह॒ऽस्वाना॑मुत्त॒मोऽसा॑नि दे॒वाः। वि॒शो
य॒न्त्रे नु॑दमा॒ने अरा॑तिम्। विश्वं॑ पा॒प्मान॑मम॒तिं दु॑र्मरा॒युम्॥६१॥

सीद॑न्ती दे॒वी सु॑कृ॒तस्य॑ लो॒के। धृ॒तीं स्थो॑ वि॒धृती॑ स्व॒धृती॑।

प्राणान्मयि धारयतम्। प्रजां मयि धारयतम्। पशून्मयि धारयतम्।
अयं प्रस्तुर उभयस्य धर्ता। धर्ता प्रयाजानामुतानूयाजानाम्। स
दाधार समिधो विश्वरूपाः। तस्मिन्श्नुचो अध्या सादयामि। आ
रौह पथो जुहु देवयानान्॥६२॥

यत्रर्षयः प्रथमजा ये पुराणाः। हिरण्यपक्षाऽजिरा सम्भृताङ्गा।
वहांसि मा सुकृतां यत्र लोकाः। अवाहं बाध उपभृतां सपत्नान्।
जातान्भ्रातृव्यान् ये च जनिष्यमाणाः। दोहै यज्ञं सुदुघामिव
धेनुम्। अहमुत्तरो भूयासम्। अधरे मथ्सपत्नाः। यो मा वाचा
मनसा दुर्मरायुः। हृदाऽरातीयादभिदासदग्ने॥६३॥

इदमस्य चित्तमधरं ध्रुवायाः। अहमुत्तरो भूयासम्। अधरे
मथ्सपत्नाः। ऋषभोऽसि शाक्रः। घृताचीनां सूनुः। प्रियेण नाम्ना
प्रिये सदसि सीद। स्योनो मे सीद सुषदः पृथिव्याम्। प्रथयि प्रजयां
पशुभिः सुवर्गे लोके। दिवि सीद पृथिव्यामन्तरिक्षे। अहमुत्तरो
भूयासम्॥६४॥

अधरे मथ्सपत्नाः। इयं स्थाली घृतस्य पूर्णा। अच्छिन्नपयाः
शतधार उत्सः। मारुतेन शर्मणा दैव्येन। यज्ञोऽसि सर्वतः श्रितः।
सर्वतो मां भूतं भविष्यच्छ्रयताम्। शतं मे सन्त्वाशिषः। सहस्रं
मे सन्तु सूनृताः। इरावतीः पशुमतीः। प्रजापतिरसि सर्वतः
श्रितः॥६५॥

सर्वतो मां भूतं भविष्यच्छ्रयताम्। शतं मे सन्त्वाशिषः।
 सहस्रं मे सन्तु सूनृताः। इरावतीः पशुमतीः। इदमिन्द्रियममृतं
 वीर्यम्। अनेनेन्द्राय पशवोऽचिकित्सन्। तेन देवा अवतोप माम्।
 इहेषमूर्जं यशः सह ओजः सनेयम्। शृतं मयि श्रयताम्।
 यत्पृथिवीमचरत्तत्प्रविष्टम्॥६६॥

येनासिंश्चद्वलमिन्द्रे प्रजापतिः। इदं तच्छुक्रं मधु वाजिनीवत्।
 येनोपरिष्ठादधिनोन्महेन्द्रम्। दधि मां धिनोतु। अयं वेदः
 पृथिवीमन्वविन्दत्। गुहां सतीं गहने गह्वरेषु। स विन्दतु
 यजमानाय लोकम्। अच्छिद्रं यज्ञं भूरिकर्मा करोतु। अयं यज्ञः
 समंसदद्धविष्मान्। ऋचा साम्ना यजुषा देवताभिः॥६७॥

तेन लोकान्त्सूर्यवतो जयेम। इन्द्रस्य सख्यममृतत्वमंश्याम्।
 यो नः कनीय इह कामयातै। अस्मिन् यज्ञे यजमानाय मह्यम्।
 अप तमिन्द्राग्नी भुवनान्नुदेताम्। अहं प्रजां वीरवतीं विदेय। अग्ने
 वाजजित्। वाजं त्वा सरिष्यन्तम्। वाजं जेष्यन्तम्। वाजिनं
 वाजजितम्॥६८॥

वाजजित्यायै सं मांजिर्म। अग्निमन्नादमन्नाद्याय। उपहृतो द्यौः
 पिता। उप मां द्यौः पिता ह्वयताम्। अग्निराग्नीध्रात्। आयुषे वर्चसे।
 जीवात्वै पुण्याय। उपहृता पृथिवी माता। उप मां माता पृथिवी
 ह्वयताम्। अग्निराग्नीध्रात्॥६९॥

आयुषे वर्चसे। जीवात्वे पुण्याय। मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यम्।
विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधातु। बृहस्पतिस्तनुतामिमं नः। विश्वे
देवा इह मादयन्ताम्। यन्ते अग्न आवृश्चामि। अहं वा क्षिपितश्चरन्।
प्रजां च तस्य मूलं च। नीचैर्देवा नि वृश्चत॥७०॥

अग्ने यो नोऽभिदासति। समानो यश्च निष्ठ्यः। इध्मस्यैव
प्रक्षायतः। मा तस्योच्छेषि किञ्चन। यो मां द्वेष्टि जातवेदः। यं
चाऽऽहं द्वेष्मि यश्च माम्। सर्वाऽस्तानग्ने सन्दह। याश्चाहं द्वेष्मि
ये च माम्। अग्ने वाजजित्। वाजं त्वा ससृवांसम्॥७१॥

वाजं जिगिवांसम्। वाजिनं वाजजितम्। वाजजित्यायै
सम्माजिर्मि। अग्निमन्नादमन्नाद्याय। वेदिर्बरुहिः शृतं हविः। इध्मः
परिधयः सुचः। आज्यं यज्ञ ऋचो यजुः। याज्याश्च वषट्काराः। सं
मे सन्नतयो नमन्ताम्। इध्मसन्नहने हुते॥७२॥

दिवः खीलोऽवततः। पृथिव्या अध्युत्थितः। तेनां
सहस्रकाण्डेन। द्विषन्तं शोचयामसि। द्विषन्मे बहु शोचतु।
ओषधे मो अहं शुचम्। यज्ञ नमस्ते यज्ञ। नमो नमश्च ते यज्ञ।
शिवेन मे सन्तिष्ठस्व। स्योनेन मे सन्तिष्ठस्व॥७३॥

सुभूतेन मे सन्तिष्ठस्व। ब्रह्मवर्चसेन मे सन्तिष्ठस्व।
यज्ञस्यर्द्धिमनु सन्तिष्ठस्व। उप ते यज्ञ नमः। उप ते नमः। उप
ते नमः। त्रिष्फलीक्रियमाणानाम्। यो न्यङ्गो अवशिष्यते। रक्षसां

भागधेयम्। आपस्तत्र वहतादितः॥७४॥

उलूखले मुसले यच्च शूर्पे। आशिश्लेषं दृषदि यत्कपाले।
अवप्रुषो विप्रुषः संयजामि। विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम्। यज्ञे
या विप्रुषः सन्ति बह्वीः। अग्नौ ताः सर्वाः स्विष्टाः सुहृता जुहोमि।
उद्यन्नद्यमित्र महः। सपत्नान्मे अनीनशः। दिवैनान् विद्युतां जहि।
निम्रोचन्नधरान्कृधि॥७५॥

उद्यन्नद्य वि नो भज। पिता पुत्रेभ्यो यथा। दीर्घायुत्वस्य
हेशिषे। तस्य नो देहि सूर्य।

॥ हृद्रोगघ्न-मन्त्राः ॥

उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहन्नुत्तरां दिवम्। हृद्रोगं मम
सूर्य। हरिमाणं च नाशय। शुकेषु मे हरिमाणम्। रोपणाकांसु
दध्मसि॥७६॥

अथो हारिद्रवेषु मे। हरिमाणं नि दध्मसि। उदंगादयमादित्यः।
विश्वेन सहसा सह। द्विषन्तं मम रन्धयन्। मो अहं द्विषतो रंधम्।

यो नः शपादशपतः। यश्च नः शपतः शपात्। उषाश्च तस्मै
निमुक्कं। सर्वं पापं समूहताम्॥७७॥

यो नः सपत्नो यो रणः। मर्तोऽभिदासन्ति देवाः। इध्मस्यैव
प्रक्षायन्तः। मा तस्योच्छेषि किञ्चन। अवसृष्टः परापत। शरो

ब्रह्मसंशितः। गच्छामित्रान्त्र विंश। मैषां कश्चनोच्छिषः॥७८॥

पतिः प्रजापतये तपस्वी वाचा सौभगाय पशून्मै पिन्वस्व दुर्मरायुं देवयानानग्नेऽन्तरिक्षेऽहमुत्तरो भूयासं
प्रजापतिरसि सर्वतः श्रितः प्रविष्टं देवताभिर्वाज्जितं पृथिवी ह्वयतामग्निराग्रीध्राद्वक्षत समुवांसं हुते
स्योनेन मे सन्तिष्ठस्वेतः कृधि दध्मस्यूहतामष्टौ च॥_____ [६]

सक्षेदं पश्य। विधर्तरिदं पश्य। नाकेदं पश्य। रमतिः पनिष्ठा।
ऋतं वर्षिष्ठम्। अमृतायान्याहुः। सूर्यो वरिष्ठो अक्षभिर्विभाति।
अनु द्यावापृथिवी देवपुत्रे। दीक्षाऽसि तपसो योनिः। तपोऽसि
ब्रह्मणो योनिः॥७९॥

ब्रह्मासि क्षत्रस्य योनिः। क्षत्रमस्युतस्य योनिः। ऋतमसि भूरा
रभे। श्रद्धां मनसा। दीक्षां तपसा। विश्वस्य भुवनस्याधिपत्नीम्। सर्वे
कामा यजमानस्य सन्तु। वातं प्राणं मनसाऽन्वा रभामहे। प्रजापतिं
यो भुवनस्य गोपाः। स नो मृत्योस्त्रायतां पात्वंहसः॥८०॥

ज्योग्जीवा जरामशीमहि। इन्द्रं शाक्रर गायत्रीं प्रपद्ये। तान्ते
युनज्मि। इन्द्रं शाक्रर त्रिष्टुभं प्रपद्ये। तान्ते युनज्मि। इन्द्रं शाक्रर
जगतीं प्रपद्ये। तान्ते युनज्मि। इन्द्रं शाक्ररानुष्टुभं प्रपद्ये। तान्ते
युनज्मि। इन्द्रं शाक्रर पङ्क्तिं प्रपद्ये॥८१॥

तान्ते युनज्मि। आऽहं दीक्षामरुहमृतस्य पत्नीम्। गायत्रेण
छन्दसा ब्रह्मणा च। ऋतं सत्येऽधायि। सत्यमृतेऽधायि। ऋतं
च मे सत्यं चाभूताम्। ज्योतिरभूवः सुवरगमम्। सुवर्गं लोकं
नाकस्य पृष्ठम्। ब्रध्नस्य विष्टपमगमम्। पृथिवी दीक्षा॥८२॥

तया ऽग्निर्दीक्षया दीक्षितः। यया ऽग्निर्दीक्षया दीक्षितः। तया
 त्वा दीक्षया दीक्षयामि। अन्तरिक्षं दीक्षा। तया वायुर्दीक्षया
 दीक्षितः। यया वायुर्दीक्षया दीक्षितः। तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि।
 द्यौर्दीक्षा। तया ऽऽदित्यो दीक्षया दीक्षितः। यया ऽऽदित्यो दीक्षया
 दीक्षितः॥८३॥

तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि। दिशो दीक्षा। तया चन्द्रमा
 दीक्षया दीक्षितः। यया चन्द्रमा दीक्षया दीक्षितः। तया त्वा दीक्षया
 दीक्षयामि। आपो दीक्षा। तया वरुणो राजा दीक्षया दीक्षितः।
 यया वरुणो राजा दीक्षया दीक्षितः। तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि।
 ओषधयो दीक्षा॥८४॥

तया सोमो राजा दीक्षया दीक्षितः। यया सोमो राजा दीक्षया
 दीक्षितः। तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि। वाग्दीक्षा। तया प्राणो
 दीक्षया दीक्षितः। यया प्राणो दीक्षया दीक्षितः। तया त्वा दीक्षया
 दीक्षयामि। पृथिवी त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षताम्। अन्तरिक्षं त्वा
 दीक्षमाणमनु दीक्षताम्। द्यौस्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षताम्॥८५॥

दिशस्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षन्ताम्। आपस्त्वा दीक्षमाणमनु
 दीक्षन्ताम्। ओषधयस्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षन्ताम्। वाक्त्वा
 दीक्षमाणमनु दीक्षताम्। ऋचस्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षन्ताम्।
 सामानि त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षन्ताम्। यजूंषि त्वा
 दीक्षमाणमनु दीक्षन्ताम्। अहश्च रात्रिश्च। कृषिश्च वृष्टिश्च।
 त्विषिश्चापचितिश्च॥८६॥

आप॒श्चौष॑धयश्च। ऊ॒र्क् स॒नृता॑ च। तास्त्वा दीक्ष॑माण॒मनु॑
दीक्ष॑न्ताम्। स्वे दक्षे॑ दक्ष॑पित॒हे सी॑द। दे॒वानां॑ सु॒मो म॑ह॒ते
रणा॑य। स्वा॒स॒स्थस्त॑नुवा॒ संवि॑शस्व। पि॒तेवै॑धि स॒नव॑ आ सु॒शेवः॑।
शि॒वो मां शि॒वमा वि॑श। स॒त्यं म॑ आ॒त्मा। श्र॒द्धा मेऽक्षि॑तिः॥८७॥

तपो॑ मे प्र॒तिष्ठा॑। स॒वितृ॑प्र॒सूता॑ मा॒ दिशो॑ दीक्षयन्तु।
स॒त्यम॑स्मि। अ॒हं त्वद॑स्मि॒ मद॑सि त्वमे॒तत्। ममा॑सि योनि॒स्तव॑
योनि॑रस्मि। ममै॒व सन्व॑हं ह॒व्यान्य॑ग्रे। पु॒त्रः पि॒त्रे लो॑क॒कृ॒ञ्जात॑वेदः।
आ॒जुह्वा॑नः सु॒प्रती॑कः पु॒रस्ता॑त्। अ॒ग्रे स्वां योनि॑मा सी॒द सा॒ध्या।
अ॒स्मिन्स॒धस्थे॑ अ॒ध्युत्तर॑स्मिन्॥८८॥

विश्वे॑ दे॒वा यज॑मानश्च सी॒दत। ए॒कमि॒षे वि॒ष्णुस्त्वाऽन्वे॑तु।
द्वे ऊ॒र्जे वि॒ष्णुस्त्वाऽन्वे॑तु। त्री॒णि व्र॑ताय॒ विष्णु॑स्त्वाऽन्वे॑तु।
च॒त्वारि॒ मायो॑भवाय॒ विष्णु॑स्त्वाऽन्वे॑तु। प॒ञ्च प॒शुभ्यो॑ विष्णुस्त्वा-
ऽन्वे॑तु। ष॒ड्राय॑स्पोषाय॒ विष्णु॑स्त्वाऽन्वे॑तु। स॒प्त स॒प्तभ्यो॑ हो॒त्राभ्यो॑
विष्णु॑स्त्वाऽन्वे॑तु। स॒खायः॑ स॒प्तप॑दा अभू॒म। स॒ख्यं ते॑ गमेयम्॥८९॥

स॒ख्यात्ते॑ मा योष॑म्। स॒ख्यान्मे॑ मा यो॑षाः। साऽसि॑ सु॒ब्रह्म॑ण्ये।
तस्या॑स्ते पृथि॒वी पादः॑। साऽसि॑ सु॒ब्रह्म॑ण्ये। तस्या॑स्तेऽन्तरि॑क्षं
पादः॑। साऽसि॑ सु॒ब्रह्म॑ण्ये। तस्या॑स्ते द्यौः पादः॑। साऽसि॑ सु॒ब्रह्म॑ण्ये।
तस्या॑स्ते दि॒शः पादः॑॥९०॥

प॒रोर॑जास्ते प॒ञ्चमः॑ पादः॑। सा न॒ इष॑मूर्जं धु॒क्वा तेज॑

इन्द्रियम्। ब्रह्मवर्चसमन्नाद्यम्। वि मिमे त्वा पर्यस्वतीम्। देवानां
धेनुः सुदुधामनपस्फुरन्तीम्। इन्द्रः सोमं पिबतु। क्षेमो अस्तु नः।
इमान्नराः कृणुत वेदिमेत्यं। वसुमतीः रुद्रवतीमादित्यवतीम्॥११॥

वर्ष्मन्द्दिवः। नाभां पृथिव्याः। यथाऽयं यजमानो न रिष्येत्।
देवस्य सवितुः सवे। चतुः शिखण्डा युवतिः सुपेशाः। घृतप्रतीका
भुवनस्य मध्ये। तस्याः सुपर्णावधि यो निविष्टो। तयोर्देवानामधि
भागधेयम्। अप ज्ञयं भयं नुद। अप चक्राणि वर्तय। गृहः
सोमस्य गच्छतम्। न वा उ वेतन्म्रियसे न रिष्यसि। देवाः इदैषि
पृथिभिः सुगेभिः। यत्र यन्ति सुकृतो नापि दुष्कृतः। तत्र त्वा देवः
सविता दधातु॥१२॥

ब्रह्मणो योनिरःहंसः पङ्क्तिं प्रपद्ये दीक्षा ययाऽऽदित्यो दीक्षया दीक्षितस्तया त्वा दीक्षया दीक्षयाम्योपधयो
दीक्षा द्यौस्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षतामपचित्तिश्चाक्षितिरुत्तरस्मिन्नामेयं दिशः पादं आदित्यवतीं वर्तय पञ्च
च॥

[७]

यदस्य पारे रजसः। शुक्रं ज्योतिरजायत। तन्नः पर्षदति
द्विषः। अग्ने वैश्वानर स्वाहा। यस्माद्दीषाऽवाशिष्टाः। ततो नो अभयं
कृधि। प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृडा। नमो रुद्राय मीढुषे। यस्माद्दीषा
न्यषदः। ततो नो अभयं कृधि॥१३॥

प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृडा। नमो रुद्राय मीढुषे। उदुस्र तिष्ठ
प्रति तिष्ठ मारिषः। मेमं यज्ञं यजमानं च रीरिषः। सुवर्गे लोके
यजमानः हि धेहि। शन्न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे। यस्माद्दीषा-

ऽवैपिष्ठाः प॒लायि॑ष्ठाः स॒मज्ञा॑स्थाः। ततो॑ नो॒ अभयं॑ कृधि। प्र॒जाभ्यः॑
सर्वा॑भ्यो मृड। नमो॑ रु॒द्राय॑ मी॒दुषे॑॥१४॥

य इ॒दम॑कः। तस्मै॒ नमः॑। तस्मै॒ स्वाहा॑। न वा उ॒वेतन्म्रि॑यसे।
आशा॑नां त्वा॒ विश्वा॒ आशाः॑। य॒ज्ञस्य॑ हि स्थ ऋ॒त्वियौ॑। इन्द्रा॑ग्नी
चेत॑नस्य च। हु॒ताहु॑तस्य॑ तृ॒प्यत॑म्। अहु॑तस्य हु॒तस्य॑ च। हु॒तस्य॑
चाहु॑तस्य च। अहु॑तस्य हु॒तस्य॑ च। इन्द्रा॑ग्नी अ॒स्य सोम॑स्य। वी॒तं
पि॑बतं जु॒षेथा॑म्। मा यज॑मानं॒ तमो॑ विदत्। म॒र्त्विजो॒ मो इ॒माः
प्र॒जाः। मा यः सोम॑मिमं॒ पिबा॑त्। स॒सृष्ट॑मु॒भयं॑ कृतम्॥१५॥

कृधि मी॒दुषे॑ऽहु॑तस्य च सप्त च॥ [८]

अ॒ना॒गस॑स्त्वा व॒यम्। इ॒न्द्रेण॑ प्रे॒षिता॒ उप॑। वा॒युष्टे॑
अ॒स्त्व॒श॒भूः। मि॒त्रस्ते॑ अ॒स्त्व॒श॒भूः। वरु॑णस्ते अ॒स्त्व॒श॒भूः।
अपा॑ङ्ग॒या ऋ॑तस्य॒ गर्भाः॑। भुव॑नस्य गो॒पाः श्येना॑ अतिथयः।
पर्व॑तानां ककु॒भः प्र॒युतो॑ नपा॒तारः। व॒शुने॒न्द्र॑ ह्य॒यत॑।
घोषे॑णामी॒वाश्चा॑तयत॥१६॥

यु॒क्ताः स्थ॒ वह॑त। दे॒वा ग्रा॒वाण॑ इ॒न्दुरि॒न्द्र इत्य॑वादिषुः।
ए॒न्द्रम॑चुच्यवुः पर॒मस्याः॑ परा॒वतः॑। आ॒ऽस्मात्स॒धस्था॑त्।
ओ॒रोर॒न्तरि॑क्षात्। आ सु॒भूत॑म॒सुष॑वुः। ब्र॒ह्मव॑र्च॒सं म॒ आसु॑षवुः।
स॒मरे॑ रक्षा॑स्यवधिषुः। अप॑ह॒तं ब्र॒ह्मज्य॑स्य। वाक्क्र॑ त्वा॒ मन॑श्च
श्रीणी॑ताम्॥१७॥

प्रा॒णश्च॑ त्वा॒ऽपान॑श्च॒ श्रीणी॑ताम्। चक्षु॑श्च त्वा॒ श्रोत्रं॑ च श्रीणी॑ताम्।

दक्षश्च त्वा बलं च श्रीणीताम्। ओजश्च त्वा सहश्च श्रीणीताम्।
 आयुश्च त्वाऽजरा च श्रीणीताम्। आत्मा च त्वा तनूश्च श्रीणीताम्।
 श्रुतोऽसि श्रुतं कृतः। श्रुताय त्वा श्रुतेभ्यस्त्वा। यमिन्द्रमाहुर्वरुणं
 यमाहुः। यं मित्रमाहुर्यमु सत्यमाहुः॥१८॥

यो देवानां देवतमस्तपोजाः। तस्मै त्वा तेभ्यस्त्वा। मयि
 त्यदिन्द्रियं महत्। मयि दक्षो मयि क्रतुः। मयि धायि सुवीर्यम्।
 त्रिशुग्धर्मो वि भातु मे। आकूत्या मनसा सह। विराजा ज्योतिषा
 सह। यज्ञेन पयसा सह। तस्य दोहमशीमहि॥१९॥

तस्य सुम्रमशीमहि। तस्य भक्षमशीमहि। वाग्जुषाणा सोमस्य
 तृप्यतु। मित्रो जनान्प्र स मित्र। यस्मान्न जातः परो अन्यो अस्ति।
 य आविवेश भुवनानि विश्वा। प्रजापतिः प्रजया संविदानः। त्रीणि
 ज्योतींषि सचते स षोडशी। एष ब्रह्मा य ऋत्वियः। इन्द्रो नाम
 श्रुतो गुणे॥१००॥

प्र ते महे विदथे शसिषु हरी। य ऋत्वियः प्र ते वन्वे।
 वनुषो हर्यतं मदम्। इन्द्रो नाम घृतं नयः। हरिभिश्चारु सेचते। श्रुतो
 गुण आ त्वा विशन्तु। हरिर्वर्षसङ्गिरः। इन्द्राधिपतेऽधिपतिस्त्वं
 देवानामसि। अधिपतिं माम्। आयुष्मन्तं वर्चस्वन्तं मनुष्येषु
 कुरु॥१०१॥

इन्द्रश्च सम्राड्वरुणश्च राजा। तौ ते भक्षं चक्रतुरग्र एतम्।
 तयोरनु भक्षं भक्षयामि। वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यतु। प्रजा-

पतिर्विश्वकर्मा। तस्य मनो देवं यज्ञेन राध्यासम्। अर्थेणा अस्य
जहितः। अवसानपतेऽवसानं मे विन्द। नमो रुद्राय वास्तोष्पतये।
आयने विद्रवणे॥१०२॥

उद्याने यत्परायणे। आवर्तने विवर्तने। यो गोपायति तं
हुवे। यान्यपामित्यान्यप्रतीतान्यस्मिं। यमस्य बलिना चरोमि। इहैव
सन्तः प्रति तद्यातयामः। जीवा जीवेभ्यो नि हराम एनत्। अनृणा
अस्मिन्ननृणाः परस्मिन्। तृतीये लोके अनृणाः स्याम। ये देवयानां
उत पितृयाणाः॥१०३॥

सर्वान्पथो अनृणा आक्षीयेम। इदमूनु श्रेयोऽवसानमा गन्म।
शिवे नो द्यावापृथिवी उभे इमे। गोमद्धनवदश्ववदूर्जस्वत्। सुवीरां
वीरैरनु सञ्चरेम। अर्कः पवित्रं रजसो विमानः। पुनाति देवानां
भुवनानि विश्वा। द्यावापृथिवी पयसा संविदाने। घृतं दुहाते अमृतं
प्रपीने। पवित्रमर्को रजसो विमानः। पुनाति देवानां भुवनानि
विश्वा। सुवर्ज्योतिर्यशो महत्। अशीमहि गाधमुत प्रतिष्ठाम्॥१०४॥
चातयत् श्रीणोतां सत्यमाहुरशीमहि गणे कुरु विद्रवणे पितृयाणां अर्को रजसो विमानञ्जीणि च॥[९]

उदस्ताम्पसीत्सविता मित्रो अर्यमा। सर्वानमित्रानवधीद्युगेन।
बृहन्तं मामंकरद्वीरवन्तम्। रथन्तरे श्रयस्व स्वाहा पृथिव्याम्।
वामदेव्ये श्रयस्व स्वाहाऽन्तरिक्षे। बृहति श्रयस्व स्वाहा दिवि।
बृहता त्वोपस्तभ्रोमि। आ त्वा ददे यशसे वीर्याय च। अस्मास्वघ्निया

यूयं दधाथेन्द्रियं पयः। यस्ते द्रप्सो यस्त उदरुषः॥१०५॥

दैव्यः केतुर्विश्वं भुवनमाविवेश। स नः पाह्यरिष्ट्यै स्वाहा।
अनु मा सर्वो यज्ञोऽयमेतु। विश्वे देवा मरुतः सामार्कः।
आप्रियश्छन्दांसि निविदो यजूंषि। अस्त्यै पृथिव्यै यद्यज्ञियम्।
प्रजापतेर्वर्तनिमनु वर्तस्व। अनुर्वरैरनु राध्याम गोभिः। अन्वश्चैरनु
सर्वैरु पुष्टैः। अनु प्रजयाऽन्विन्द्रियेण॥१०६॥

देवा नो यज्ञमृजुधा नयन्तु। प्रतिक्षत्रे प्रति तिष्ठामि राष्ट्रे।
प्रत्यश्वेषु प्रति तिष्ठामि गोषु। प्रति प्रजायां प्रति तिष्ठामि भव्यै।
विश्वमन्याऽभि वावृधे। तदन्यस्यामधिश्चितम्। दिवे च विश्वकर्मणे।
पृथिव्यै चाकरं नमः। अस्कान्द्यौः पृथिवीम्। अस्कानृषभो
युवांगाः॥१०७॥

स्कन्नेमा विश्वा भुवना। स्कन्नो यज्ञः प्र जनयतु। अस्कानजनि
प्राजनि। आ स्कन्नाज्जायते वृषा। स्कन्नात्प्र जनिषीमहि। ये देवा
येषामिदं भागधेयं बभूव। येषां प्रयाजा उतानूयाजाः। इन्द्रज्येष्ठेभ्यो
वरुणराजभ्यः। अग्निहोतृभ्यो देवेभ्यः स्वाहा। उत त्या नो दिवा
मतिः॥१०८॥

अदितिरूत्या गमत्। सा शन्ताची मयस्करत्। अप स्निधः।
उत त्या दैव्या भिषजा। शन्नस्करतो अश्विना। यूयातामस्मद्रपः।
अप स्निधः। शमग्निरग्निभिस्करत्। शन्नस्तपतु सूर्यः। शं वातो
वात्वरपाः॥१०९॥

अप॒ स्त्रिधैः। तदित्प॒दं न विचि॑केत वि॒द्वान्। यन्मृ॒तः पुनर॑प्येति
जी॒वान्। त्रिवृ॒द्यद्भु॑वनस्य रथ॒वृत्। जी॒वो गर्भो॑ न मृ॒तः स जी॑वात्।
प्रत्य॑स्मै पिपी॑षते। विश्वा॑नि वि॒दुषे॑ भर। अ॒रङ्ग॑माय॒ जग्म॑वे।
अप॑श्चाद्द॒ध्वने॑ नरैः। इन्दुरिन्दुमवा॑गात्। इन्दो॒रिन्द्रोऽपा॑त्। तस्य॑ त
इन्दु॒विन्द्र॑पीतस्य मधु॑मतः। उप॑हूतस्योप॑हूतो भक्षयामि॥११०॥

उद॒रुष॑ इन्द्रि॒येण॑ गा म॒तिर॑र॒पा अंगा॑न्नाणि च॥ [१०]

ब्रह्म॑ प्रति॒ष्ठा मन॑सो ब्रह्म॑ वा॒चः। ब्रह्म॑ य॒ज्ञाना॑
ह॒विषा॑माज्य॑स्य। अति॑रिक्तं कर्म॑णो यच्च॑ हीनम्। य॒ज्ञः
पवा॑णि प्रति॒रन्ने॑ति क॒ल्पय॑न्। स्वाहा॑कृताऽऽहु॑तिरेतु दे॒वान्।
आश्रा॑वितम॒त्याश्रा॑वितम्। वष॑ट्कृतम॒त्यनू॑क्तं च य॒ज्ञे। अति॑रिक्तं
कर्म॑णो यच्च॑ हीनम्। य॒ज्ञः पवा॑णि प्रति॒रन्ने॑ति क॒ल्पय॑न्।
स्वाहा॑कृताऽऽहु॑तिरेतु दे॒वान्॥१११॥

यद्वो॑ दे॒वा अति॑पादयानि। वा॒चा चि॒त्प्रय॑तं दे॒वहे॑डनम्।
अ॒रा॒यो अ॒स्मा अ॒भिदु॑च्छुनायते॑। अन्य॑त्रास्मन्म॑रुतस्तन्निधे॑तन।
त॒तं म॒ आप॑स्तदु॒ ताय॑ते पुनः॑। स्वादि॑ष्ठा धी॒तिरु॑चथाय॑ शस्यते।
अ॒यं स॑मु॒द्र उ॒त वि॒श्वभै॑षजः। स्वाहा॑कृतस्य॒ समु॑तृष्णुतर्भुवः।
उद्व॑यं तम॑स॒स्परि॑। उदु॑त्यं चि॒त्रम्॥११२॥

इ॒मं मे॑ वरुण॒ तत्त्वा॑ यामि। त्वन्नो॑ अ॒ग्ने स त्वन्नो॑ अ॒ग्ने। त्वम॑ग्ने
अ॒यासि॑ प्रजा॑पते। इ॒मं जी॒वेभ्यः॑ परि॒धिं द॑धामि। मैषान्नु॑गादप॑रो

अर्धमेतम्। शतं जीवन्तु शरदः पुरूचीः। तिरो मृत्युं दधतां पर्वतेन।
इष्टेभ्यः स्वाहा वषडनिष्टेभ्यः स्वाहा। भेषजं दुरिष्ठ्यै स्वाहा निष्कृत्यै
स्वाहा। दौराध्यै स्वाहा दैवीभ्यस्तनूभ्यः स्वाहा॥११३॥

ऋद्धौ स्वाहा समृद्धौ स्वाहा। यतं इन्द्र भयामहे। ततो नो
अभयं कृधि। मघवञ्छुग्धि तव तन्न ऊतयै। वि द्विषो वि मृधो
जहि। स्वस्तिदा विशस्पतिः। वृत्रहा वि मृधो वशी। वृषेन्द्रः पुर
एतु नः। स्वस्तिदा अभयङ्करः। आभिर्गीर्भिर्यदतो न ऊनम्॥११४॥

आप्यायय हरिवो वर्धमानः। यदा स्तोतृभ्यो महि गोत्रा
रुजासि। भूयिष्ठभाजो अयं ते स्याम। अनाज्ञातं यदाज्ञातम्।
यज्ञस्य क्रियते मिथु। अग्ने तदस्य कल्पय। त्वं हि वेत्थ
यथातथम्। पुरुषसम्मितो यज्ञः। यज्ञः पुरुषसम्मितः। अग्ने तदस्य
कल्पय। त्वं हि वेत्थ यथातथम्। यत्पाकत्रा मनसा दीनदक्षा
न। यज्ञस्य मन्वते मर्तासः। अग्निष्टद्धोतां क्रतुविद्विजानन्। यजिष्ठो
देवां ऋतुशो यजाति॥११५॥

देवाश्चित्रं तनूभ्यः स्वाहो नं पुरुषसम्मितोऽग्ने तदस्य कल्पय पञ्च च॥ [११]

यद्देवा देवहेडनम्। देवासश्चकृमा वयम्। आदित्यास्तस्मान्मा
मुञ्चत। ऋतस्यर्तेन मामुत। देवा जीवनकाम्या यत्। वाचा-
ऽनृतमूदिम। अग्निर्मा तस्मादेनसः। गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु। दुरिता
यानि चकृमा करोतु मामनेनसम्॥११६॥

ऋतेन द्यावापृथिवी। ऋतेन त्वं संरस्वति। ऋतान्मां
मुञ्चतां हंसः। यदन्यकृतमारिम। सजातशंसादुत वा
जामिशंसात्। ज्यायंसः शंसादुत वा कनीयसः। अनाज्ञातं
देवकृतं यदेनः। तस्मात्त्वमस्माज्जातवेदो मुमुग्धि। यद्वाचा
यन्मनसा। बाहुभ्यामूरुभ्यामष्टीवद्भ्याम्॥११७॥

शिश्नैर्यदनृतं चकृमा वयम्। अग्निर्मा तस्मादेनंसः।
यद्धस्ताभ्यां चकर किल्बिषाणि। अक्षाणां वग्नुमुपजिघ्रमानः।
दूरेपश्या च राष्ट्रभृच्च। तान्यप्सरसावनुदत्तामृणानि। अदीव्यन्नृणं
यदहं चकार। यद्वादास्यन्त्सञ्जगारा जनैभ्यः। अग्निर्मा तस्मादेनंसः।
यन्मयि माता गर्भे सति॥११८॥

एनंश्चकार यत्पिता। अग्निर्मा तस्मादेनंसः। यदा पिपेष मातरं
पितरम्। पुत्रः प्रमुदितो धयन्। अहिंसितौ पितरौ मया तत्।
तदग्रे अनृणो भवामि। यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्याम्। यन्मातरं
पितरं वा जिहिंसिम। अग्निर्मा तस्मादेनंसः। यदाशसां निशसा
यत्पराशसां॥११९॥

यदेनंश्चकृमा नूतनं यत्पुंराणम्। अग्निर्मा तस्मादेनंसः। अतिं
क्रामामि दुरितं यदेनः। जहामि रिप्रं परमे सधस्थे। यत्र यन्ति
सुकृतो नापि दुष्कृतः। तमा रोहामि सुकृतां नु लोकम्। त्रिते
देवा अमृजतैतदेनः। त्रित एतन्मनुष्येषु मामृजे। ततो मा यदि

किञ्चिदानुशे। अग्निर्मा तस्मादेनसः॥१२०॥

गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु। दुरिता यानि चकृम। करोतु मामनेनसम्।
दिवि जाता अप्सु जाताः। या जाता ओषधीभ्यः। अथो या
अग्निजा आपः। ता नः शुन्धन्तु शुन्धनीः। यदापो नक्तं दुरितं
चराम। यद्वा दिवा नूतनं यत्पुंराणम्। हिरण्यवर्णास्तत उत्पुनीत
नः। इमं मे वरुण तत्त्वा यामि। त्वन्नो अग्ने स त्वन्नो अग्ने। त्वमग्ने
अयासि॥१२१॥

अनेनसमष्टीकञ्चा९ सति पराशसाऽऽनशैऽग्निर्मा तस्मादेनसः पुनीत नस्त्रीणि च (यदेवा देवा ऋतेन
सजातशः साद्यद्वाचा यद्धस्ताभ्यामदीव्यं यन्मयि माता यदा पिपेष यदन्तरिक्षं यदाशसाऽति क्रामामि त्रिते
देवा दिवि जाता अप्सु जाता यदापं इमं मे वरुण तत्त्वा यामि त्वन्नो अग्ने स त्वन्नो अग्ने त्वमग्ने
अयासि।)॥

[१२]

यत्ते ग्राव्णां चिच्छिदुः सोम राजन्। प्रियाण्यङ्गानि
स्वर्धिता परूँषि। तथ्सन्धश्स्वाज्येनोत वर्धयस्व। अनागसो
अधमिथ्सङ्ग्येम। यत्ते ग्रावा बाहुच्युतो अचुच्यवुः। नरो यत्ते
दुदुहुर्दक्षिणेन। तत्त आप्यायतां तत्तै। निष्ठ्यायतां देव सोम। यत्ते
त्वचं बिभिदुर्यच्च योनिम्। यदास्थानात्प्रच्युतो वेनसि त्मना॥१२२॥

त्वया तथ्सोम गुप्तमस्तु नः। सा नः सन्धासत्परमे व्योमन्।
अहाच्छरीरं पयसा समेत्य। अन्योन्यो भवति वर्णो अस्य।
तस्मिन्वयमुपहृतास्तव स्मः। आ नो भज सदसि विश्वरूपे।
नृचक्षाः सोम उत शुश्रुगस्तु। मा नो वि हांसीद्भिर आवृणानः।
अनागास्तनुवो वावृधानः। आ नो रूपं वहतु जायमानः॥१२३॥

उप॑ क्षरन्ति जुहो॑ घृतेन॑। प्रियाण्यङ्गानि॑ तव॑ वर्धयन्तीः। तस्मै॑ ते
सोम॑ नम॑ इद्वष॑द्व। उप॑ मा राजन्सुकृ॑ते ह्वय॑स्व। सं प्रा॑णापा॒नाभ्या॑ꣳ
समु॑ चक्षु॑षा॒ त्वम्। सꣳ श्रोत्रे॑ण गच्छ॑स्व सोम॑ राजन्। यत्तु॑
आस्थि॑तꣳ शमु॑ तत्तै॑ अस्तु। जा॒नी॒तान्नः॑ स॒ङ्गम॑ने पथी॒नाम्। ए॒तं
जा॒नी॒तात्पर॑मे व्योमन्। वृकाः॑ सध॑स्था वि॒द रूप॑मस्य॥१२४॥

यदा॑ गच्छा॑त्प॒थिभिर्दे॒व्यानाँः॑। इ॒ष्टा॒पूर्ते॑ कृ॒णु॒तादा॒विर॑स्मै।
अरि॑ष्ठो राज॒न्नग॑दः परे॑हि। नम॑स्ते अस्तु॒ चक्ष॑से रघू॒यते।
नाक॑मारो॒ह सह॑ यज॑मानेन। सूर्य॑ गच्छ॒तात्पर॑मे व्योमन्। अभू॑द्दे॒वः
स॒वि॒ता व॒न्द्यो॒नु नः॑। इ॒दानी॑म॒हं उप॑वाच्यो नृभिः॑। वि॒ यो रत्ना॑
भज॑ति मान॒वेभ्यः॑। श्रेष्ठ॑ नो अत्र॒ द्रवि॑णं यथा॒ दध॑त्। उप॑
नो मि॒त्रावरु॑णाविहा॒वत॑म्। अ॒न्वादी॑ध्याथामि॒ह नः॑ सखा॒या।
आ॒दि॒त्यानां॑ प्रसि॑तिरहे॒तिः। उ॒ग्रा श॒तापा॑ष्ठा घ॒विषा॑ परि॒ णो
वृण॑क्तु। आप्या॑यस्व॒ सन्तैः॑॥१२५॥

त्मना॒ जाय॑मानोऽस्य॒ दध॑त्यञ्च॑ च॥ [१३]

यदि॑दी॒क्षे मन॑सा॒ यच्च॑ वा॒चा। यद्वा॑ प्रा॒णैश्चक्षु॑षा॒ यच्च॑
श्रोत्रे॑ण। यद्रेत॑सा मिथु॒नेनाप्या॑त्मना॑। अ॒द्भ्यो लो॒का द॑धिरे॒ तेज॑
इन्द्रि॑यम्। शु॒क्रा दी॒क्षायै॑ तप॑सो वि॒मोच॑नीः। आपो॑ वि॒मो॒क्रीर्मयि॑
तेज॑ इन्द्रि॑यम्। यदृ॒चा साम्ना॑ यजु॑षा। प॒शूनां॑ चर्मन् ह॒विषा॑
दिदी॑क्षे। यच्छ॒न्दोभि॑रोष॒धीभिर्वन॑स्पतौ॑। अ॒द्भ्यो लो॒का द॑धिरे॒ तेज॑
इन्द्रि॑यम्॥१२६॥

शुक्रा दीक्षायै तपंसो विमोचनीः। आपो विमोक्तीर्मयि तेजं
 इन्द्रियम्। येन ब्रह्म येन क्षत्रम्। येनेन्द्राग्नी प्रजापतिः सोमो वरुणो
 येन राजा। विश्वे देवा ऋषयो येन प्राणाः। अद्ध्यो लोका दधिरे तेजं
 इन्द्रियम्। शुक्रा दीक्षायै तपंसो विमोचनीः। आपो विमोक्तीर्मयि
 तेजं इन्द्रियम्। अपां पुष्पमस्योषधीनां रसः। सोमस्य प्रियं
 धाम॥१२७॥

अग्नेः प्रियतमं हविः स्वाहा। अपां पुष्पमस्योषधीनां रसः।
 सोमस्य प्रियं धाम। इन्द्रस्य प्रियतमं हविः स्वाहा। अपां
 पुष्पमस्योषधीनां रसः। सोमस्य प्रियं धाम। विश्वेषां देवानां
 प्रियतमं हविः स्वाहा। वयं सोम व्रते तव। मनस्तनूषु पिप्रतः।
 प्रजावन्तो अशीमहि॥१२८॥

देवेभ्यः पितृभ्यः स्वाहा। सोम्येभ्यः पितृभ्यः स्वाहा। कव्येभ्यः
 पितृभ्यः स्वाहा। देवांस इह मादयध्वम्। सोम्यांस इह मादयध्वम्।
 कव्यांस इह मादयध्वम्। अनन्तरिताः पितरः सोम्याः सोमपीथात्।
 अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्। वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पूर्णं
 वनस्पतेरिव॥१२९॥

अभि नः शीयतां रयिः। सचतां नः शचीपतिः। परं मृत्यो
 अनु परेहि पन्थाम्। यस्ते स्व इतरो देवयानात्। चक्षुष्मते
 शृण्वते ते ब्रवीमि। मा नः प्रजां रीरिषो मोत वीरान्। इदमनू
 श्रेयोवसानमागन्म। यद्भोजिद्धं न जिदंश्च जिद्यत्। पूर्णं वनस्पतेरिव।

अ॒भि नः॑ शी॒यता॑ र॒यिः। सच॑तां नः॒ शची॑पतिः॥१३०॥

वन॑स्पता॒वृ॒द्धो लो॒का दधिरे॑ तेजं॒ इन्द्रि॑यं॒ धामा॑शीमहीवा॒भिः शी॒यता॑ र॒यिरेकं॑ च॥ [१४]

सर्वान् यद्विष्य॑ण्णेन॒ वि वै याः पुर॑स्ताद्देवां दे॒वेषु॑ परि॒स्तृणी॑त सक्षेदं॒ यदस्य॑ पा॒रं॒ऽना॒गस॑
उद॑स्ताम्पसी॒द्वह्मं॑ प्रति॒ष्ठा यद्दे॒वा यत्ते॑ ग्राव्णा॒ यद्दि॑दीक्षे चतु॑र्दश॥१४॥

सर्वान्भू॑तिमे॒व यामे॒वाप्स्वाहु॑तिं॒ व्रतानां॒॑ पर्णव॑ल्कः सो॒म्यानां॑म॒स्मिन् य॒ज्ञेऽग्ने॑ यो नो॒ ज्यो॒ग्जी॒वाः प॒रोर॑जाः
प्रते॑महे॒ ब्रह्मं॑ प्रति॒ष्ठा गा॒र्हप॑त्यस्त्रि॒ंशदु॑त्तरशतम्॥१३०॥

सर्वा॑ञ्छची॒पतिः॥

हरिः॑ ओम्॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे तृतीयाष्टके सप्तमः
प्रपाठकः समाप्तः॥